

A magyar állampolgársági jog útja napjainkig

„Az állampolgárság jelenti elsősorban a minden irányban való teljes alávetettséget az állam hatalmának. Ez az alávetettség az állami hatalommal szemben bizonyos kötelezettségeket von maga után. Emellett azonban a modern államjogi felfogás szerint az állampolgárok egyúttal az állami hatalomnak a megteremtői, illetve részesei is és mint ilyenek az állam életében jogokkal rendelkeznek ; sőt ezenfölül az államnak tett szolgáltatásokért is élveznek az államhatalommal szemben ellenszolgáltatásképpen bizonyos jogosultságokat.” Faluhelyi Ferenc az állampolgárságról (1926)²

I. Az állampolgárság fogalma, a német státuszelmélet és a francia jogviszonyelmélet

Ebben a tanulmányban a magyar állampolgársági jog fejlődését szeretném elsősorban megvizsgálni, ehhez bevezetésként érintenünk kell az állampolgárság fogalmát és a téma jelentőségét. A tanulmány végén utalni kívánok a legújabb tendenciákra, így pl. az uniós polgárság fogalmára és tartalmi elemeire.

Az állampolgárság elméleti jogi hátterül a német státuszelmélet és a francia jogviszony elmélet szolgált. A német szerint az állampolgárság önálló jogintézmény, az egyén és az állam közti jogok és kötelezések másodlagosak. A francia elmélet szerint azonban a hangsúly a jogokon és a kötelezettségeken van, melyek az egyént és az államot összekapcsolják.³ Napjainkra a két elmélet elegyét valló modern státuszelmélet terjedt el, amely a jogintézmény önállósága mellett hangsúlyozza az állam és egyén közötti kapcsolatot is.⁴ Az állampolgárság első megjelenését a francia napóleoni Polgári Törvénykönyvben, az 1804-es Code Civilben találhatjuk.⁵

Mindezek alapján a Jellinek-től⁶ származó meghatározást, amely az állam elemeként a lakosságot, a főhatalmat és a területet jelöli meg, úgy értelmezhetjük, hogy a lakosság többségében állampolgárokat jelent, melybe beletartoznak az adott állam kisebbségei/nemzetiségei is. A nemzetiségek hazánkban is államalkotó tényezők⁷ az Alaptörvény szerint, részesei a szuverenitásnak, tiszteletben tartásuk a pluralista demokrácia elengedhetetlen feltétele. Az állampolgárok meghatározóak egy állam életében, politikai akaratformálásában, az állam történelmének alakításában. Állampolgárok nélkül nem beszélhetnénk államról. Ugyanakkor nem feltétel, hogy valamennyi állampolgár az adott állam

---

¹ Habilitált egyetemi docens, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Alkotmányjogi és Összehasonlító Közjogi Tanszék, bodi.stefania@uni-nke.hu

² Faluhelyi Ferenc: II. A magyar állampolgárok jogállása. 31.§, A magyar állampolgárok jogállása általában, In: Magyarország közjoga, I. kötet, 1926. 122.o.Karl Könyvesbolt kiadása, Pécs, A Pécsi Irodalmi és Könyvnyomdai Részvénytársaság Nyomása

³ Lásd a két elmületről Fűrész Klára: 8. Az állampolgárság és a státuszjogok c. fejezetben, 8.1.2. Az állampolgárság tudományelméleti megközelítése, In: Kukorelli István: Alkotmánytan I. Osiris kiadó, 2007. 247-248.o.

⁴ Fűrész Klára: i.m. (2007) 248.o.

⁵ Fűrész Klára: i.m. (2007) 247.o.

⁶ Lásd Halász Iván: 4.1.1. Az állam jogi fogalma, 4. Az állam összetevői (terület és lakosság), Alkotmányjog, szerk. Halász Iván, NKE, 2018. Dialóg Campus, Budapest, 121-122. o.

⁷ Alaptörvény, Nemzeti Hitvallás: „Kinyilvánítjuk, hogy a velünk élő nemzetiségek a magyar politikai közösség részei és államalkotó tényezők. XXIX. cikk, (1) A Magyarországon élő nemzetiségek államalkotó tényezők.”

területén éljen állandó jelleggel, ez alatt nem csupán a külföldön munkát vállaló személyekre utalok, hanem például a határon túli magyarokra. Elképzelhető tehát történelmi okoknál fogva, hogy egy adott állam polgárai vagy felmenőik külföldre szakadnak, majd utólag ismét lehetőségük nyílik az egykori állampolgárság szerinti államhoz tartozni. Ez történt hazánkban is, a határon túli magyarok, fölvehették a magyar állampolgárságot, egyúttal szavazati jogot kaptak a pártlista tekintetében. Az állampolgárokon kívül külföldiek is tartózkodnak egy állam területén, akiknek nagyon sokféle csoportja lehet, függően a tartózkodás jellegétől és időtartamától. Ők azonban nem rendelkeznek azokkal az ún. státuszjogokkal, melyek az állampolgárok sajátjai egy államban.

II. Bevezetés, az első állampolgársági törvény

Az állampolgárság egy olyan jogintézmény, mely összeköti az egyént és az államot, kölcsönös jogokat és kötelességeket teremtve egymás irányába. Hozzá tartozik az állam fogalmához is, hogy meghatározza kiket ismer el állampolgáraként, hiszen a lakosság nagy része állampolgárként él és tevékenykedik egy állam területén, még ha jelen vannak állampolgársággal nem rendelkező személyek is. A lakosság, a nép, az állampolgárság fogalmaktól pedig már egyenesen vezet el a témakör a szuverenitás fogalmához.⁸

Az állampolgársági jog szabályozása hosszú történelmi előzményre tekint vissza hazánkban. A jelenleg hatályos *1993. évi LIX. törvényig* jutunk el a tanulmányban, amely a *ius sanguinis* elvét tekinti elsődlegesnek, azaz a leszármazás elvét vallja. Vagyis akár az apa, akár az anya magyar állampolgár, a gyermek magyar állampolgár lesz. Az apa és az anya egyenrangúak ebben a szabályozásban. A törvény az egyenjogúság elvét vallja minden szinten, így a házasságon kívül született gyermekek egyenlőek a házasságból született gyermekekkel. A születés után a magyar állampolgárság megszerzésének leggyakoribb esete jelenleg a honosítással történő szerzés, melynek több kedvezményes esete is van. A honosításhoz főszabály szerint 8 év magyarországi itt-lakás szükséges. Az állampolgárság megadásának végső kérdésében pedig a köztársasági elnök dönt, akinek döntését nem kell indokolni állampolgársági ügyekben és jogorvoslatnak sincs helye, ezáltal kifejezésre jut az állam erőteljes szerepe ebben a témakörben. Az állam dönt arról, kit tesz állampolgárává. Nézzük meg a korábbi három állampolgársági törvény hogyan rendezte ezeket a kérdéseket. Az állampolgársági törvényekben érezhetően kirajzolódnak a korabeli történelmi-politikai események és az ország területének változásai.

Időrendben az első az *1879. évi L. törvénycikk* volt, melynek megszületését több elutasított törvényjavaslat is megelőzte. A törvény még hordozza a korabeli korszellemet, részben a férfiak és nők egyenjogúságának hiányával, részben a házasságon kívüli, törvénytelen gyermekekhez való hozzáállással. „Minden állampolgárnak valamely község kötelékébe kellett

---

⁸ Lásd erről a témáról Bódi Stefánia 2014: Szuverenitás és az állam lakossága: állampolgárok és külföldiek. In Szalai Ákos (szerk.): Állam: Eszmény vagy valóság. Budapest, Magyarország, MTA Jogtudományi Intézet. 1-23. MTA Working Law Paper: 2014/45. 23.

tartoznia, attól függetlenül, hogy hol lakott. Ezt nevezték községi illetőségnek,⁹ amely státusnak komoly jogi kihatásai voltak minden polgár életére.”¹⁰

A törvény alapján a szerzési jogcímek az alábbiak voltak: 1. a leszámazás 2. a törvényesítés 3. a házasság 4. és a honosítás. Az elvesztési jogcímek: 1. az elbocsátás 2. a hatósági határozat 3. távollét 4. a törvényesítés és 5. a házasságkötés.¹¹

A korabeli törvény főbb rendelkezései a következők: a törvénytelen gyermekek csak anyjuk után lehetnek magyar állampolgárok.¹² A házasságkötéssel automatikusan meg lehetett szerezni a magyar állampolgárságot annak a külföldi nőnek, aki magyar férfival házasodott. El is lehetett veszíteni azonban az állampolgárságot házasságkötéssel, amennyiben a magyar állampolgárságú nő, külföldi férfival kötött házasságot.¹³ Ma már ez nem így van, a házasságkötés csupán honosítási kedvezményt jelent. A honosításhoz öt év magyarországi itt-lakás volt szükséges. Törvényesítés által az állampolgárságot megszerezték a magyar állampolgárnak külföldi nőtől született törvénytelen gyermekei.¹⁴ Az állampolgárság megszerzésének végső aktusa már ekkoriban is az állampolgársági eskü vagy fogadalom volt, melyet egy év alatt le kellett tenni a felhívástól számítva a hatályos szabályozáshoz hasonlóan, különben nem szerezte meg az illető a magyar állampolgárságot.¹⁵

„Én N. N. esküszöm az élő Istenre (fogadom) hogy Ő császári és királyi Felségéhez Magyarország Apostoli királyához és a magyar korona országai alkotmányához hű leszek s igérem, hogy magyar állampolgári kötelességeimet hiven teljesíteni fogom.”¹⁶

Érdekessége volt a korabeli szabályozásnak hogy hiába szerezte meg valaki az állampolgárságot, a törvényhozás tagja csak 10 év múlva lehetett.¹⁷ A talált gyermek már ekkoriban is magyar állampolgárnak számított, ami tulajdonképpen a *ius soli* elvének (területi elv) másodlagos alkalmazását jelentette, vagyis a jogalkotó már ekkoriban is törekedett a hontalanság kiküszöbölésére. Sajátos rendelkezése volt a törvénynek a távolléttel való állampolgárság vesztes, mely azt jelentette, hogy 10 év külföldi távolléttel megszűnt a magyar állampolgárság.¹⁸

A törvény módosítását jelentette az *1922. évi XVII. törvénycikk*, amely még nem a második állampolgársági törvény, hanem csupán egy módosítás és az elszakadt területek lakosairól tartalmazott rendelkezéseket. Ennek értelmében, aki a trianoni békeszerződés kapcsán elszakított területén élt, a belügyminiszterhez folyamodva visszaszerezte magyar

---

⁹ 8. § A magyar állampolgárságnak honosítás által megszerzéséről honosítási okiratot csak oly külföldi nyerhet a ki: 1. rendelkezési képességgel bír, vagy ha ennek hiányát törvényes képviselőjének beleegyezése pótolja; 2. valamely belföldi község kötelékébe fel van véve, illetőleg felvétele a község által kilátásba helyeztetik; 3. a belföldön öt év óta megszakítás nélkül lakik; 4. kifogástalan magaviseletű; 5. bír annyi vagyonnal, vagy olyan keresetforrással, a melyből lakása helyének körülményeihez képest magát és családját eltarthatja; 6. az adózók lajstromába öt év óta be van vezetve.

¹⁰ Halász Iván: 4.1.4.1. A magyar állampolgárság fogalma, rövid története és főbb szabályai. (4. Az állam összetevői (terület és lakosság), 4.1.4. Az állampolgárok, külhoni magyarok, menekültek és más külföldiek), In: Halász Iván (szerk.): Alkotmányjog. 2018. Budapest, Dialóg Campus kiadó. 130.o. és [https://www.uni-nke.hu/document/uni-nke-hu/Hal%C3%A1sz%20Iv%C3%A1n%20\(szerk.\).pdf](https://www.uni-nke.hu/document/uni-nke-hu/Hal%C3%A1sz%20Iv%C3%A1n%20(szerk.).pdf)

¹¹ 1879. évi L. tv. 2. és 20.§

¹² 3.§

¹³ 5. és 34.§

¹⁴ 8. és 4.§

¹⁵ 6. és 16.§

¹⁶ 14.§

¹⁷ 15.§

¹⁸ 19. és 31.§

állampolgárságát. A következő törvénymódosítás időrendben az 1939. évi XIII. törvény volt, amely burkoltan diszkriminatív szellemiséget hordozott. Kimondta ugyanis, hogy „megszűnik a magyar állampolgársága annak, aki külföldön állampolgárságot szerez,”¹⁹ ekkoriban pedig a zsidó emberek távoztak tömegesen külföldre a fokozatosan szélsőjobboldalra tolódó rendszer elől. „A törvény értelmében a magyar állampolgárságot elvesztik a honosítás útján külföldi állampolgárságot szerzett személy felesége és gyermekei, ha a honosító állam jogszabályai szerint a honosítás rájuk kiterjed.”²⁰

Továbbra is fenntartja a törvény a 10 év távolléttel történő állampolgárság vesztesét, de azzal a megjegyzéssel, hogy megszakad az időtartam számítása, amennyiben az illető 3 hónapnál hosszabb időre hazatért.²¹ Állampolgársági ügyekben a belügyminiszter járt el ekkoriban. A törvény bevezette a megfosztás intézményét, azokkal szemben, akik vétettek az állami és a társadalmi rend védelme ellen, azokkal szemben, aki háború idején az ellenséghez pártoltak, illetve kémkedtek, illetve akik idegen állam kormányától politikai tisztséget elfogadtak, vagy akik külföldi politikai szervezet tevékenységében részt vettek.²² Megemlítjük még a módosítások sorában a 9590/1945. sz. ME rendeletet, amely „visszaadta azok állampolgárságát, akik azt szocialista, kommunista, demokratikus magatartásuk miatt veszítették el.”²³

III. A második állampolgársági törvény

A második állampolgársági törvény, az 1948. évi LX. törvénycikk, amely némileg enyhít az előző jogszabály rendelkezésein, például a nők helyzetét illetően, de látni fogjuk több rendelkezéséből, hogy még nem felvilágosult jogszabály. Magán hordozza mind a kibontakozó szocialista állam céljait, mind a korábbi kor lenyomatait. A magyar állampolgárság megszerzésének²⁴ jogcímei: 1. a leszármazás 2. a házasságkötés és 3. a honosítás voltak. Az elvesztés²⁵ jogcímei: 1. a házasságkötés 2. a törvényesítés, atyai elismerés vagy atyaság bírói megállapítása²⁶ 3. az elbocsátás vagy 4. a megfosztás voltak.

A házasságkötés még szerzési-vesztési okként van jelen, az alábbiak szerint. Házasságkötéssel megszerezte a törvény értelmében a magyar állampolgárságot az a nem magyar állampolgár nő, aki magyar állampolgárral kötött házasságot. Az így megszerzett állampolgárságot a nő akkor sem veszíti el, ha házassága válással vagy özvegységgel ért véget.²⁷ A külföldi férfival házasságot kötő magyar állampolgár nő továbbra is elveszítette magyar állampolgárságát, azonban csak abban az esetben, ha a házasságkötéssel automatikusan megszerezte a férj állampolgárságát. Az így elvesztett magyar állampolgárságot is

---

¹⁹ 1.§

²⁰ 1.§

²¹ 2.§(2) bek.

²² 8.§

²³ Csink Lóránt: Az állampolgárság szabályozása 1945 és 1950 között Magyarországon. Acta Universitatis Szegediensis: Acta Juridica Et Politica: Publicationes Doctorandorum Juridicorum, 2004. 4. 137-148. http://acta.bibl.u-szeged.hu/7541/1/juridpol_doct_004_137-148.pdf, 141.o.

²⁴ 1.§

²⁵ 11.§

²⁶13. § (1) Elveszti magyar állampolgárságát az a házasságon kívül született gyermek, aki kegyelemmel törvényesítés vagy szüleinek utólagos házasságkötése avagy atyja elismerése vagy az atyaság bírói megállapítása alapján atyjának külföldi állampolgárságát megszerzi. (2) Az (1) bekezdésben foglalt rendelkezés hatálya nem terjed ki arra a nagykorú gyermekre, akinek állandó lakóhelye a kegyelemmel törvényesítésnek vagy az utólagos házasságkötésnek, illetőleg az atyai elismerésnek vagy az atyaságot megállapító bírói ítélet jogerőre emelkedésének időpontjában Magyarországon van.

²⁷ 3.§

visszaszerezhetette azonban a nő, ha elvált férjétől vagy megözvegyült, vagy egy évnél régebb óta férjétől különváltan Magyarországon élt.²⁸

A törvény három év magyarországi itt-lakást kért a honosításhoz. A törvény ismerte az államérdekből történő honosítást, a honosítási ügyekben a belügyminiszter volt jogosult eljárni ekkoriban.²⁹

A megfosztás intézménye továbbra is létezett, és a belügyminiszter azt a személyt volt jogosult megfosztani állampolgárságától, „aki a kormány engedélye nélkül más ország közszolgálatába lépett.” A kormány is a belügyminiszter előterjesztésére megfoszthatta magyar állampolgárságától azt a személyt, „aki külföldi állam kormányától, bármely más szervétől vagy külföldi politikai szervezettől - a magyar kormány engedélye nélkül - bármilyen politikai jellegű tisztséget vagy megbízatást elvállalt, avagy valamely külföldi politikai jellegű szervezet tagjává lett vagy annak tevékenységében részt vett, vagy aki az ország területének elhagyására vonatkozó jogszabályok megszegésével vagy kijátszásával külföldre távozott.” A kormány határozata az állampolgárságától megfosztott férfi feleségére és kiskorú gyermekére is kiterjedt, ha a határozat így rendelkezett. A magyar állampolgárságától ezen paragrafus alapján megfosztott személy vagyont el kellett kobozni.³⁰

A törvény indokolása a következőképpen fogalmazott a jogszabály megalkotásának megindokolásakor: *„Ez a rendezés nemcsak azért szükséges tehát, mert hatályos állampolgársági jogunk bonyolult, áttekinthetetlen és elavult, hanem mindenekelőtt azért, mert a jelenleg érvényben lévő szabályozás még teljesen a visszavonhatatlanul elbukott kizsákmányoló gazdasági és társadalmi rendben gyökerezik és a magyar népi demokráciában olyan új állampolgársági jogra van szükség, amely a magyar gazdasági és társadalmi rendben, a magyar állam jellegében és így az állampolgároknak az államhoz való viszonyában a felszabadulás óta megvalósult alapvető változást kifejezi.”*³¹

Az elbocsátás tekintetében a törvény indokolása azt a támpontot adja, hogy „az elbocsátás tekintetében a javaslat azt a nagyjelentőségű újítást vezeti be, hogy míg a jelenlegi jogunk szerint az elbocsátás törvényszabta feltételeinek fennállása esetén a belügyminiszter köteles volt a folyamodót az állampolgársági kötelekből elbocsátani, addig a 14. § szerint az elbocsátási kérelem tárgyában a belügyminiszter diszkrecionárius hatáskörében dönt.” Hozzáteszi az indoklás, hogy míg a „két első – „elvesztési” - eset automatikus, vagyis az állampolgárság elvesztése magához a tényállás bekövetkeztéhez fűződik, addig a harmadik és a negyedik esetben az a hatósági határozat konstitutív erejénél fogva következik be.”³²

Az a rendelkezés, miszerint „a tizenhetedik életévét betöltött férfit annak az évnek végéig, amelyben negyvenkettedik életévét betölti, csak a honvédelmi miniszter hozzájárulásával lehet elbocsátani” nyilvánvalóan a hadköteles korú magyar állampolgár férfiak haza védelmével kapcsolatos kötelezettségével függött össze.³³ Az elbocsátás feltételei közé tartoztak egyébként, hogy az illetőnek adó vagy egyéb köztartozása ne legyen, és ne álljon büntető ítélet hatálya alatt olyan ügyben, amelyben magyar bíróság döntött.³⁴

Megállapíthatjuk, hogy az állam minden történelmi korban szabályozni kívánta a szuverenitás személyi hatálya alatt álló állampolgárok életét, kézben tartotta az állampolgárság keletkezését és megszűnését. Vagyis az állam maga kívánt dönteni arról, kiket tesz

²⁸ 12. és 19. 22.§

²⁹ 4. és 6.§

³⁰ 11. 16.17. §

³¹ 1948. évi LX. törvénycikk indokolása a magyar állampolgárságról, <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=94800060.TVI&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D51>, Általános indoklás I.

³² 1948. évi LX. törvénycikk indokolása, a magyar állampolgárságról, Részletes indoklás a 11. 14-15. §-okhoz, <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=94800060.TVI&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D51>

³³ 14.§ (2)

³⁴ 14.§(1)bek.

állampolgárává és kiket bocsát el. Ahogy Halász Iván fogalmaz: „Az alkotmány legitimitása ugyanakkor nem az összes emberre, mint ország lakosra épül, hanem elsősorban az állampolgárokra, hiszen ők alkotják azt az alkotmányos népet, amely optimális esetben képviselői útján vagy közvetlenül elfogadja magának az alkotmányt. Az állampolgárok azok, akikre az alkotmány akkor is vonatkozik, amikor esetleg nem élnek az államuk főhatalma alatt.”³⁵

IV. A harmadik állampolgársági törvény

Időrendben elérkeztük a szocialista szabályozáshoz, amelyben az apa és az anya (a férfi és a nő) egyenrangúak, vagyis az apa jogán való szerzés egyenértékű az anya jogán való szerzéssel. A törvény tartalmazta, hogy az állampolgárok között aszerint, hogy állampolgárságuk milyen jogcímen alapul, megkülönböztetést tenni nem lehet. A törvény szerint magyar állampolgár az, aki magyar állampolgár szülő gyermeke vagy a magyar állampolgárságot honosítás vagy visszahonosítás útján megszerezte vagy a jelen törvény hatálybalépésekor magyar állampolgár volt.³⁶ A jogszabály három évet követelt meg a honosításhoz. A törvény ismerte a mostanihoz hasonlóan az állampolgársági eskü fogalmát, melyet 60 napon belül le kellett tenni a felhívás kézbesítésétől.³⁷ Bár a törvény az eskü szót használja, valójában fogadalom volt, hiszen nem tartalmazott vallásos mondatot.

A jogalkotó fenntartotta a megfosztás³⁸ intézményét, de más tartalommal, mint korábban. Ennek értelmében megfosztható volt magyar állampolgárságától az, „aki külföldön tartózkodik és súlyosan vétett az állampolgársági hűség ellen, vagy súlyos bűncselekmény miatt magyar vagy külföldi bíróság jogerősen elítélte.” A megfosztás hatálya kiterjedt a házastársra és a gyermekekre, ha külföldön tartózkodnak és a határozat erről külön rendelkezik. A köztársasági elnök, illetve korábban a Népköztársaság Elnöki Tanácsa elrendelhetette az állampolgárságától megfosztott személy vagyonának egészben vagy részben való elkobzását is.

„Az 1957. évi V. törvény alapján 202 embert fosztottak meg magyar állampolgárságától, döntő többségükben olyanokat, akik külföldön bűncselekményeket követtek el, és az új hazájuk Magyarországra akarta toloncolni őket, ezt pedig az állampolgárságtól való megfosztással tudta elkerülni Magyarország. A megfosztást politikai okokból is gyakorolták, a megfosztást kimondó határozatokat pedig kihirdették a Magyar Közlönyben.”³⁹

A törvény alapján az állampolgársági ügyek a belügyminiszter, illetve a köztársasági elnök hatáskörébe tartoztak. „...A megfosztás nem elfogadható eljárás, hiszen azt jelenti, hogy az állam a hűségre hivatkozással – tehát egy nagyon tág tényállás alapján – elveszi valakinek az állampolgárságát...az ’57. évi V. törvény az állampolgárság megszerzésének szabályait illetően nagyon liberálisnak tűnik, mert csupán háromévi huzamos egy helyben tartózkodást kíván meg ahhoz, hogy valaki benyújthassa a honosítás iránti kérelmét. Igen, csak ez a szabály

---

³⁵ Halász Iván: 4.1.4. Az állampolgárok, külhoni magyarok, menekültek és más külföldiek, 4. Az állam összetevői (terület és lakosság) c. részben In: Halász Iván (szerk.): Alkotmányjog. Budapest, 2018. Dialóg Campus kiadó. 128.o. és [https://www.uni-nke.hu/document/uni-nke-hu/Hal%C3%A1sz%20Iv%C3%A1n%20\(szerk.\).pdf](https://www.uni-nke.hu/document/uni-nke-hu/Hal%C3%A1sz%20Iv%C3%A1n%20(szerk.).pdf)

³⁶ 1.§

³⁷ 5. és 11.§

³⁸ 15-16.§

³⁹ Lőrincz Aranka: Az állampolgárságtól való megfosztás mint biztonsági eszköz, In: Gaál, Gyula; Hautzinger, Zoltán (szerk.) Tanulmányok "A biztonság rendészettudományi dimenziói - változások és hatások" című tudományos konferenciáról Pécs, Magyarország: Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport (2012) 524 p. pp. 319-334. 15 p. <http://www.pecshor.hu/periodika/XIII/lorincz.pdf>, 332.o.

is úgy fogalmazódott meg, hogy kizárólag állami döntés kérdése, hogy megadom-e az állampolgárságot vagy sem.”⁴⁰

Összességében elmondható, hogy a szocialista rendszerek nem kedvelték a kettős vagy többes állampolgárság intézményét,⁴¹ úgy gondolták, hogy nemzetközi jogi konfliktusokat, kérdéseket vethet fel. Ezek elkerülése érdekében kétoldalú egyezményeket kötöttek egymással.⁴² Mára ezeket a kérdéseket megválaszolta a nemzetközi jog. Az említett egyezmények attól az óhajtól vezérelve születtek, hogy a szocialista baráti kapcsolatokat tovább fejlesszék. Az egyezmények a következőképpen oldották meg a kettős állampolgárság kiküszöbölését: „Az a személy, aki az állampolgárság megválasztására vonatkozó nyilatkozatát az Egyezmény hatálybalépésének napjától számított egy éven belül nem nyújtotta be, annak a Szerződő Félnek az állampolgárságát tartja meg, amelynek területén a határidő lejártának napján állandó lakóhelye van.” (román-magyar egyezmény)

A rendszerváltással majd hatályon kívül helyezésre kerülnek ezek az egyezmények.

A törvényhez tartozott egy végrehajtási rendelet is, az 1957. évi 55. törvényerejű rendelet.⁴³ Ez rendelkezést tartalmazott az állampolgársági igazolványról, amit a belügyminiszter állított ki az állampolgárság bizonyítása céljából, valamint technikai részletszabályokat tartalmazott a honosítás és visszahonosítás kapcsán csatolandó dokumentumokról. Definiálta, hogy mit jelent véteni az állampolgársági hűség ellen,⁴⁴ a megfosztott személy vagyonának elkobzására pedig a bírósági végrehajtás szabályait rendelte alkalmazni. Összességében azt mondhatjuk, hogy a szabályozás hűen kifejezte a korabeli politikai-társadalmi viszonyokat, és az állampolgárság jogi szabályozását politikai szellemben hajtották végre. A népköztársasági alkotmány az állampolgárok kifejezést használta, amikor szabályozta az állampolgárok jogait. A szocialista államban a jogok nem emberi, hanem

---

⁴⁰ Fűrész Klára idézet, In: Kösze Ferenc: A harmincmillió magyar felé, Állampolgársági törvény. Beszélő online, Fűrész Klára - Nagy Boldizsár interjú, 1993. 13. szám, 5. évf., Szám 14. <http://beszelo.e3.hu/cikkek/a-harmincmillio-magyar-fele>, (Beszélő folyóirat 1993. április 3-án megjelent száma, 7.o.)

⁴¹ Lásd például erre vonatkozóan az alábbi egyezményeket: 1959. évi 27. tvr. a Magyar Népköztársaság és a Bolgár Népköztársaság között a kettős állampolgárságú személyek állampolgárságának rendezéséről Szófiában, 1958. június 27-én aláírt egyezmény kihirdetéséről. 1970. évi 17.tvr. a Magyar Népköztársaság és a Német Demokratikus Köztársaság között a kettős állampolgársággal kapcsolatos kérdések rendezéséről Budapesten, 1969. december 17-én aláírt szerződés kihirdetéséről.

Egyezmény a Magyar Népköztársaság és a Román Szocialista Köztársaság között a kettős állampolgárság eseteinek megoldásáról és megelőzéséről, Bukarest, 1979. június 13. Kihirdette: 1980. évi II. törvényerejű rendelet, 1961. évi 6. tvr. a Magyar Népköztársaság és a Csehszlovákia Szocialista Köztársaság között a kettős állampolgárságú személyek állampolgárságának rendezéséről Prágában 1960. november 4-én aláírt egyezmény kihirdetéséről.

1958. évi 2. tvr. a Magyar Népköztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége között a kettős állampolgárságú személyek állampolgárságának rendezéséről Budapesten, 1957. augusztus 24-én aláírt egyezmény kihirdetéséről. 1963. évi 21. tvr. a Magyar Népköztársaság Kormánya és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének Kormánya között a kettős állampolgárság eseteinek kiküszöbölése tárgyában Moszkvában, 1963. január 21-én létrejött egyezmény kihirdetéséről, 1962. évi 4. tvr. a Magyar Népköztársaság és a Lengyel Népköztársaság között a kettős állampolgárságú személyek állampolgárságának rendezéséről Budapesten 1961. július 5-én aláírt egyezmény kihirdetéséről.

⁴² Lásd Fűrész Klára: 8.3.2. A kettős (vagy többes) állampolgárság kiküszöbölése, (8.3. A kettős vagy többes állampolgárság, 8. Az állampolgárság és a státuszjogok), In: Alkotmánytan I. szerk. Kukorelli István, Osiris kiadó, 2007. Budapest, 2. átdolg. kiadás, 264-265.o.

⁴³1957. évi 55. törvényerejű rendelet az állampolgárságról szóló 1957. évi V. törvény hatálybalépése és végrehajtása, továbbá a magyar állampolgárnak külföldi állampolgárral való házasságkötéséről, valamint a külföldi állampolgárok örökbefogadásáról szóló 1957. évi VI. törvény hatálybalépése tárgyában

⁴⁴ 12.§(1) bek. „Súlyosan vét az állampolgársági hűség ellen különösen az, aki a Magyar Népköztársaság érdekeit sértő, vagy veszélyeztető politikai tevékenységet folytat, a magyar államra, annak szerveire becsmerlő, rágalmozó nyilatkozatot tesz, engedély nélkül külföldön közszolgálatába szegődik, az ország területére szóló visszahívással szembeszegül.”

állampolgári jogként nyertek megfogalmazást, amely kifejezésre juttatta, hogy a jogok az állam adományai, elsősorban polgárai számára.

Jelenleg az 1993. évi LV. törvény tartalmazza az állampolgárságra vonatkozó rendelkezéseket, mely főszabály szerint 8 év magyarországi itt-lakást kér a honosításhoz, valamint számtalan kedvezményes esetet ismer. A törvény rendelkezéseinek elemzése különálló tanulmányt igényelne fontosságánál és részletességénél fogva, így ettől most eltekintünk.

V. Az uniós polgárság fogalma

Magyarország 2004. május 1-jén csatlakozott az Európai Unióhoz. Ezzel uniós polgárok lettek a magyar állampolgárok. Az uniós polgárság nem állampolgárság, az állampolgárság fogalmat az államisághoz kapcsolódó kategóriának tekinthetjük, mely speciális viszonyt jelent egyén és állam között. Az állam lakosai elsősorban az állampolgárok.

Kérdés, hogy milyen többletjogosítványokat jelent az uniós polgárság a nem uniós polgárokkal szemben?

A választ az Alapjogi Charta⁴⁵ V. címében foglalt rendelkezésekben és az Európai Unióról szóló Szerződés 18. cikkében találjuk meg.⁴⁶

-jelenti az uniós polgárság a választójogot (aktív és passzív oldalt) az Európai Parlament tagjainak megválasztása során, az Alapjogi Charta 39. cikk értelmében

-jelenti az önkormányzati (helyhatósági) választásokon való részvétel jogát amennyiben lakóhelyünk van az adott államban, ugyanolyan feltételekkel, mint az adott állam polgárai, az Alapjogi Charta 40. cikke szerint

-tartalmazza a megfelelő ügyintézéshez való jogot a Charta 41. cikke alapján az EU intézményei előtt

-jelenti a vízum nélküli beutazás és tartózkodás lehetőségét egy uniós államban maximum 3 hónap időtartamban⁴⁷, a mozgás szabadságát és a tartózkodás jogát a tagállamokban, 45.cikk⁴⁸

-az Unió intézményei által hozott dokumentumokhoz való hozzáférés jogát is érteni kell alatta, a Charta 42. cikke alapján

-jelenti a munkavállaláshoz való jogot munkavállalási engedély nélkül⁴⁹

-jelenti a diplomák elismertetéséhez való lehetőséget, az elismerés nem automatikus, a tagállamok hatáskörei megmaradtak ezen a téren⁵⁰

-jelenti az Európai Unió ombudsmanjához fordulás lehetőségét, az Alapjogi Charta 43. cikke alapján

---

⁴⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex:12012P/TXT>

⁴⁶ https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-citizenship_hu

⁴⁷ 45. CIKK A mozgás és a tartózkodás szabadsága, lásd 2007. évi CLXVIII. törvényt is. Lásd még Az Európai Parlament és a Tanács 2004/38/EK irányelvét (2004. április 29.) az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról, valamint az 1612/68/EGK rendelet módosításáról, továbbá a 64/221/EGK, a 68/360/EGK, a 72/194/EGK, a 73/148/EGK, a 75/34/EGK, a 75/35/EGK, a 90/364/EGK, a 90/365/EGK és a 93/96/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről

⁴⁸ A Szerződésekkel összhangban a mozgás és tartózkodás szabadsága a tagállamok területén jogszerűen tartózkodó harmadik országbeli állampolgároknak is biztosítható. A Charta 45. cikk (2) bek.

⁴⁹ https://europa.eu/youreurope/citizens/work/work-abroad/index_hu.htm és 15. CIKK, A foglalkozás megválasztásának szabadsága és a munkavállaláshoz való jog, 2007. évi CLXVIII. törvény az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Közösséget létrehozó szerződés módosításáról szóló lisszaboni szerződés kihirdetéséről. A szabad munkavállalást több rendelet és irányelv érinti.

⁵⁰ https://europa.eu/youreurope/citizens/education/university/recognition/index_hu.htm, a képesítések elismerésével irányelvek foglalkoznak az Unióban.

-jelenti azt, hogy írhatunk panaszt a Petíciós Bizottság számára, az Alapjogi Charta 44. cikke alapján

-részvétel joga európai polgári kezdeményezésben, amely uniós jogalkotás kezdeményezésére irányul, és legalább egymillió támogató nyilatkozatot igényel 7 országból⁵¹

-jelenti azt is, hogy a konzuli védelem nyújtása során együttműködnek egymással az Unió tagállamai, erről a Charta 46. cikke tartalmaz rendelkezést.⁵²

Megállapíthatjuk, hogy napjainkban is bonyolult témakör az állampolgárság témaköre több szempontból is. Egyrészt oldódni látszik a kapcsolat a státuszjogok és az állampolgárság között, így például a választójog tekintetében, amely nemcsak magyar állampolgárokat illet meg, gondoljunk akár az európai parlamenti akár az önkormányzati választásokra. Másrészt a régióban továbbra is vannak politikai ellentétek, amelyek részben abból fakadnak, hogy nem esnek egybe a határvonalak a nemzeti identitásokkal,⁵³ vagyis határon túlra kerültek emberek a történelmi események sodrásában. Harmadrészt a köteleességek sem kizárólag az állampolgárokat terhelik, gondoljunk akár a jogkövetésre, akár az adózási kötelezettségre. A helyzetet az uniós polgárság intézménye is bonyolítja, amely ugyan nem állampolgárság a szó klasszikus értelmében, ráadásul előnyöket is jelent, szemben a harmadik országbeli polgárokkal, akik nem az Unió polgárai.

Megállapíthatjuk tehát, hogy az állampolgárság témaköre a XXI. században továbbra sem lezárt témakör...

---

⁵¹ https://europa.eu/citizens-initiative/how-it-works_hu, EUSZ 11. cikk (4) bek., EUMSZ 24.c. (1), EP eljárási szabályzata 222. és 230. cikk

⁵² „Bármely uniós polgár jogosult bármely tagállam diplomáciai vagy konzuli hatóságainak védelmét igénybe venni olyan harmadik ország területén, ahol az állampolgárságuk szerinti tagállam nem rendelkezik képvisellel, ugyanolyan feltételekkel, mint az adott tagállam állampolgárai.”

⁵³ Ezzel a kérdéssel Bibó István is foglalkozott több tanulmányában. Lásd pl. VÁLOGATOTT TANULMÁNYOK, I. kötet, 1935-44, Az európai egyensúlyról és békéről, {1-297.}I. KÖNYV, [A világháború és a jelenlegi válság okai], <https://mek.oszk.hu/02000/02043/html/60.html>